

GLASBA MED SLOVENSKIMI IZSELJENCI

O polki in slovenskih izseljencih

OKTOBER 13, 2021

GIMNAZIJA NOVO MESTO

Anita Kastrevc in Lovro Cujnik

VSEBINA

Kazalo slik	1
Splošno o polki in slovenski polki.....	2
Polka v Ameriki na splošno.....	2
Priseljevanje Slovencev v Ameriko	2
Cleveland	3
Glasba.....	4
Prva plošča	4
Radio	4
William Lausche	4
Pomembni izvajalci	4
Hoyerjev trio.....	4
Frankie Yankovic	5
Johnny Pecon	5
Vadnali.....	6
V 60ih letih	6
Tony Petkovsek	6
Muzej polke	7
VIRI	7
VIRI SLIK.....	8

KAZALO SLIK

Figure 1 : Plesalca Polke.....	2
Figure 2: slovenski izseljenci pred Narodnim domom	3
Figure 3: Avgusta Danilova	4
Figure 4: Frankie Yankovic.....	5
Figure 5: Johnny Pecon	5
Figure 6: Tony Petkovsek	6
Figure 7: Harmonike v muzeju polke	7

SPLOŠNO O POLKI IN SLOVENSKI POLKI

Slika 1 : Plesalca Polke

Polka je Evropski ples in glasbeni slog češkega izvora. Nastala je v 20-ih letih 19. stoletja na poljskem podeželju. V naslednjem desetletju se je priljubljenost polke razširila vse do Prage in ostalih držav srednje Evrope. Gre za hitro narodno zabavno glasbo v 2/4 taktu za katero je značilna spremljava harmonike. V zgodovini polke na splošno sta dva nepogrešljiva izvajalca Johann Strauss in njegov sin Johann Strauss mlajši.

V Sloveniji je najpriznanejši izvajalec polke Ansambel bratov Avsenik, ki nasplošno velja za eno izmed najbolj uspešnih slovenskih glasbenih skupin. Ansambel je bil v svojem času popularen predvsem v srednji Evropi. V času svojega delovanja so bili na mnogih turnejah, med drugimi tudi v ZDA in Kanadi.

POLKA V AMERIKI NA SPLOŠNO

Polka je prvič prišla v Ameriko med preseljevanjem ljudi iz vzhodne Evrope. V Združenih državah je prišlo do razvoja različnih stilov polke, ker so priseljenci iz različnih delov Evrope v Ameriko prinesli svoje verzije sloga. Polko so izvajali, ker jim je bilo v interesu ohraniti kulturno dediščino. Svoj vrhunec je polka v Ameriki dosegla v 50. letih prejšnjega stoletja.

V Chichagu je koncentracija prebivalstva vzhodnoevropskega porekla relativno visoka, zato ne preseneča, da je polka na tem območju popularna. Dva bolj znana stila polke v Chichagu sta "Chicaški klic divje gosi" in "Chicaški sunek"

Na splošno, v Ameriki stile polke delimo na:

- **Poljsko-Ameriško** ali Vzhodni slog, ki je zelo podoben čikaškemu slogu, vendar se igra s hitrejšim tempom. Najvplivnejši izvajalec tega sloga je bil Frank Wojnarowski
- **Nemško-Ameriški** slog, ki je najbolj zastopan v tako imenovanem polka pasu, ki se raztega skozi Dakoto, Nebrasko, Kansas, Oklahomo in Teksas. Zanj je značilna ohranitev prvin in se ni dosti spremenil od izvirnega stila, ki so ga v Ameriko prinesli izseljenci.
- **Češko-Ameriško stil** je dokaj podoben Nemškemu slogu in je prisoten na istem območju.
- **Slovensko-Ameriški slog ali Cleveland Style polka** je ameriški stil slovenske polke, ki jo povezujemo z Clevelandom in drugimi srednjehodnimi mesti. Najprej je bila glasba samo za slovenska društva, komercialni uspeh Frankia Yankovica in drugih izvajalcev pa je to zvrst glasbe kmalu predstavil širšemu občinstvu.

PRISELJEVANJE SLOVENCEV V AMERIKO

Slovenci so v Ameriko začeli prihajati že v 1860 letih. Večina se jih je naselila na kmetije v Minnesoti, kasneje pa so se začeli naseljevati v mestih, kjer so bile velike bile locirane tovarne, ki so zaposlovale neusposobljen kader.

CLEVELAND

Največ slovenskih priseljencev v Ameriki živi v Vzhodnem delu Clevelanda. Cleveland na splošno velja za mesto z največjim deležem etnično slovenskega prebivalstva izven Slovenije. Prvi slovenski izseljenci so se v Clevelandu nastanili v 80-ih letih 20. stoletja, največje valove slovenskih izseljencev pa lahko razvrstimo v tri obdobja; 1890-1914 (obdobje pred vojnama), 1919-24 (obdobje po 1.sv.vojni) in 1949-60 (obdobje po 2. sv. vojni).

Pred vojnama je bilo največ izseljencev kmetov iz gospodarsko nerazvitih podeželskih območij Slovenije. Slovenci, ki so prišli po vojnah (z večjim navalom po 2. sv. vojni), so bili predvsem politični begunci, med njimi je bil tudi večji del dobro izobraženih posameznikov.

V letu 1909 naj bi dnevno v Cleveland prišlo 9 Slovencev z upanjem na boljše življenje. Po popisu, izvedenem leto za tem, naj bi v Clevelandu živelo 14.332 slovenskih izseljencev. Po popisu leta 1970 je bilo na območju Clevelanda okoli 46.000 Slovencev, danes pa ima Cleveland okoli 380000 prebivalcev, 80000 od teh pa naj bi po neuradnih podatkih bilo slovenskega rodu.

Figure 2: slovenski izseljenci pred Narodnim domom

Avenija st. Clair je bila v času preseljevanja središče slovenske skupnosti v Clevelandu. Območje je v začetku 19. stoletja imelo večinoma slovenske trgovine, obrtnike (brivnice, čevljarje, frizerje ipd...), izdajali pa naj bi tudi 3 slovenske časopise, zato se mnogim Slovincem nikoli ni bilo potrebno naučiti angleškega jezika. Da bi ohranjali svojo kulturo, so ustanovili mnoge kulturne in narodne domove, cerkve in župnije ter dom za starejše.

GLASBA

Med glavne povezovalne faktorje slovenskih migrantov štejemo slovensko glasbo. Prva slovenska glasba v Ameriki so bile razne domače in cerkvene slovenske pesmi, ki so jih izseljenci prinesli v novi svet. Sicer so pred tem že obstajali razni manjši kantavtorji, zbori in pa pihalni ansambli, ki so ohranjali slovensko kulturo in besedo med priseljenimi.

PRVA PLOŠČA

Prvo slovensko ploščo v Ameriki je posnela Avgusta Danilova (slovenska igralka, igrala v filmu *Na svoji zemlji in Trst*), ki je sodelovala na prireditvah izseljencev in snemala pesmi za založbo plošč *Columbia* (1918).

Slika 2: Avgusta Danilova

RADIO

Radio je pomagal slovenskim pesmim priti v vsako hišo (kjer so imeli dovolj denarja, da so si ga lahko privoščili). V koncu 20-ih let so radiji začeli oddajati prve slovenske radijske oddaje, ki jih je vodil Martin Antončič. Ljubitelji polk so lahko vsako nedeljo zjutraj poslušali najstarejšo slovensko radijsko oddajo v Ameriki in nestravno pričakovali četrtkov večer, ko je bil predvajan "707 Polka Show".

WILLIAM LAUSCHE

Doktor William Lausche, po poklicu zobozdravnik, je bil skozi vse življenje dejaven na glasbenem področju. Bil je odličen komponist, igral je klavir in poučeval pevske skupine. Med igranjem klavirja v slovenskem poljskem idiomu je v pesmi vključeval komponente, ki jih najdemo pri jazzu, glasbi iz Broadwaya in klasični glasbi ter s tem obogatil in razširil glasbena obzorja okoli sebe. Po Lavschetu se začnejo zgledovati mnogi izvajalci polke in začnejo amerikanizirati svoje komade.

POMEMBNI IZVAJALCI

HOYERJEV TRIO

Korenine clevelandske polke sežejo do Hoyerjevega tria. Poleg harmonike - tradicionalne za zasedbe slovenskega ansambla so dodali še bendžo in preprosto spremljavo, kar je ustvarilo melodijo, ki je zvenela slovensko, a je namigovala na razvoj nove ameriške zvrsti.

FRANKIE YANKOVIC

Slika 3: Frankie Yankovic

Slika 4: Johnny Pecon

Tipičen ansambel iz 30 let je bil Ansambel Frankija Jankoviča. Frankie je bil sin slovenskih priseljencev. Z družino je prebival v slovenski skupnosti v mestni četrti Collinwood v Clevelandu. Že pri devetih letih je začel igrati harmoniko. Njegov prvi ansambel so sestavljali tudi drugi člani slovenske skupnosti. Za razliko od ostalih harmonikašev tistega časa je namesto staromodne uporabljal klavirsko harmoniko. Njegov prvi večji hit je bila pesem "Just because" iz leta 1948. V času po 2. sv. vojni so Američani iskali glasbo primerno za sprostitvev in njegova polka je bila prava stvar v tistem trenutku. Pesem je dosegla uspeh, ker je bila izvajana v angleščini, kar je omogočalo, da jo lahko razume tudi širša publika. V svoji karieri je posnel več kot 200 pesmi, leta 1986 pa je dobil grammy-ja za najboljšega izvajalca polke. Večinoma je igral Cleveland polko, sodeloval pa je tudi z drugimi izvajalci (npr. Doris Day). Prodal je okoli 35 milijonov plošč.

Frankie ni bil vrhunski harmonikaš vendar pa je znal narediti izvrsten show, zato je 325 dni na leto lahko preživel na turnejah. Nastopal je po celotni Ameriki; od New Yorka do Vegasa, vsak dan na drugem mestu. Njegov cilj je bil poskrbeti, da se ljudje zabavajo

JOHNNY PECON

V 50-ih je bil popularen tudi Ansambel Johnnya Pecona, ki je svojo kariero začel kot harmonikaš v ansamblu Yankovica kasneje pa je ustanovil svoj ansambel.

VADNALI

Ansambel Vadnali je bil družinski ansambel, ki so ga v glavnini sestavljali bratje s priimkom Vadnal, ki bili so slovenski priseljenci v ZDA. Prvi nastopi skupine sežejo v 40. leta. Skupina je v 70-ih in 80-ih letih prejšnjega stoletja gostovala po svetu, nastopal so tudi v Sloveniji, kjer jih je občinstvo oboževalo, zato so se tja pogosto vračali .

V 60IH LETIH

Clevelandska polka doseže vrh v 50-ih letih 20. stoletja z Yankovičem, Johnnyjem Peconom in Vandali. Skladbe so bile uspešnice pred rokenrolom. Do takrat so se te plošče množično prodajale. Izdajale so jih največje založbe tistega časa. Yankovic je snemal pri Columbii, Vandali pri založbi RCA Victor, Pecon pa pri Capitol Recordu. Polka je tako odmevala po vseh zvezdnih državah tedanje Amerike. V tistem času je bila polka tako popularna, da je vplivala tudi na Boba Dylana, vendar pa to obdobje ni trajalo dolgo. Polki popularnost upade v 60 letih.

TONY PETKOVSEK

Leta 1941 se je rodil Tony Petkovsek (etnično Slovenec). Odraščal je v Clevelandu. Petkovsek je že v zgodnjem otroštvu polko vzljubil. Od leta 1961 je dnevno vodil radijsko polka oddajo in vodil pogovore z raznimi znanimi osebnostmi iz ZDA in Slovenije. Oddajo je torej začel voditi pri rosnih 20-ih pa vse do svoje smrti leta 2019. Organiziral je tudi turnejo polke. Zbral je Clevelanske ansamble in jih popeljal na turnejo izven Ameriških meja, kjer so lahko predstavljali svojo kulturo širšemu občinstvu.

Slika 5: Tony Petkovsek

MUZEJ POLKE

Slika 6: Harmonike v muzeju polke

Leta 1986 se v Euclidu, v bližini soseske Collinwood, kjer so živeli najbolj znani izvajalci Cleveland polke kot so: Frankie Yankovic, Johnny Vandal, Johnny Pecon in Eddie Habat, odpre muzej cleveland polke, ki je odprt še danes. Muzej ima razstavljene razne fotografije, plošče, glasbene eksponate in druge artefakte. Namen muzeja je ohranitev zgodovine slovenske glasbe v Ameriki.

VIRI

- Televizija Slovenija; kulturni in umetniški program. POLKA FILM: O GLASBI, KLOBASAH IN SLOVENCIH V AMERIKI, 1/2 [Televizijski posnetek]. Slovenija: produkcija TV Slovenija. 2010. Dostopno na spletnem naslovu: <https://4d.rtvsl.si/arhiv/dokumentarni-filmi-in-oddaje-kulturno-umetniški-program/68903718>
- Susel Rudolph. SLOVENES | Encyclopedia of Cleveland History | Case . [Citirano 15.10.21; 19:30]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://case.edu/ech/articles/s/slovenes>
- The Am-Pol Eagle. Zanimiva zgodovina polke. [Citirano 13.10.21; 15:40]. Dostopno na spletnem naslovu <https://ampoleagle.com/the-interesting-history-of-polka-p12810-231.htm>
- Wikipedija. 2018. Matt Hoyer - Wikipedija, prosta enciklopedija [Citirano 13.10.21; 16:47]. Dostopno na spletnem naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Matt_Hoyer
- National Cleveland Style Polka Hall of Fame and Museum. Johnny Pecon - National Cleveland-Style Polka Hall of Fame. - [Citirano 13.10.21; 17:34]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.clevelandstyle.com/johnny~pecon.html>
- Wikipedija. 2016. Frankie Yankovic - Wikipedija, prosta enciklopedija (Citirano 13.10.21; 19:10). Dostopno na spletnem naslovu https://sl.wikipedia.org/wiki/Frankie_Yankovic
- Valentinčič. Dejan. 2019. Tony Petkovsek (1941 – 2019): Slovo ambasadorja polke in povezovalca vseh ameriških Slovencev. - [Citirano 14.10.21; 16:44]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.casnik.si/tony-petkovsek-in-memorial/>
- M. Z. 2019. Umrli je clevelandski ambasador polke Tony Petkovsek. Bil je pomemben predstavnik slovenske manjšine v ZDA. [Citirano 14.10.21; 19:41]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.rtvsl.si/zabava-in-slog/glasba/umrl-je-clevelandski-ambasador-polke-tony-petkovsek/480224>
- National Cleveland Style Polka Hall of Fame and Museum. Heine Martin Antoncic. [Citirano 15.10.21; 21:28]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.clevelandstyle.com/heinie~martin~antoncic>.
- Wikipedija. Polka - Wikipedija, prosta enciklopedija. 2021. [Citirano 15.10.21; 22:35]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://en.wikipedia.org/wiki/Polka>
- Wikipedija. 2021. Ansambel bratov Avsenik - Wikipedija, prosta enciklopedija [Citirano 15.10.21; 23:56]. Dostopno na spletnem naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ansambel_bratov_Avsenik
- UW Madison - Department of History. 2020. Polka's Popularity in the United States [Citirano 16.10.21; 1:56]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://wi101.wisc.edu/2020/05/17/polkas-popularity-in-the-united-states/>
- Huber. William in Sinton Diana. 2007. Mapping Polka and Its Ethnic Heritage in the United States. [Citirano 16.10.21; 1:59]. Dostopno na spletnem naslovu:

https://www.researchgate.net/publication/249044225_Mapping_Polka_and_Its_Ethnic_Heritage_in_the_United_States/citation/download

- March.Richard. 2019.American Polka in the Media: From Next to Nothing to 24/7. [Citirano 16.10.21; 8:45]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://journals.openedition.org/transatlantica/14042>
- National Cleveland Style Polka Hall of Fame and Museum WILLIAM "DOC" LAUSCHE.[Citirano 16.10.21; 9:24]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.clevelandstyle.com/william~lausche.html>
- Wikipedija.2021. Polka in the United States.[Citirano 16.10.21; 13:11]. Dostopno na spletnem naslovu: https://en.wikipedia.org/wiki/Polka_in_the_United_States
- Wikipedija.2021. Vadnali.[Citirano 14.10.21; 13:45]. Dostopno na spletnem naslovu: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Vadnals

VIRI SLIK

-
- Slika 7:[Citirano 14. okt. 2021; 8:46]. Dostopno na spletnem naslovu: https://ohiomagazine.azureedge.net/sitefinity/images/default-source/articles/2017/02---february-2017/roadside-polka-hall-of-fame-museum.jpg?sfvrsn=e7ccd038_2
- Slika 6: [Citirano 14. okt. 2021; :19.01]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://i1.wp.com/www.slconnect.com/wp-content/uploads/2019/02/Tony-Petkovsek-03.jpg?resize=620%2C414&ssl=1>
- Slika 5: [Citirano 17. okt. 2021; 7:51. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.polkas.nl/johnnypecon~home.html>
- Slika 4: 1958.Frankie Yankovic in 1958.[Citirano 14. okt. 2021; 18:56]. Dostopno na spletnem naslovu: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f8/Frank_Yankovic_1958.JPG/330px-Frank_Yankovic_1958.JPG
- Slika 3:[Citirano 16. okt. 2021; 17:34]. Dostopno na spletnem naslovu: .
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/15/Avgusta_Cerar_Danilova.jpg.
- Slika 2: Neznani avtor.2013.Dancing in the streets at Cleveland Kurentovanje festival [Citirano 14. okt. 2021; 18:46]. Dostopno na spletnem naslovu <http://www.clevelandpeople.com/groups/slovenian/slovenian.htm>
- Slika 1: [Citirano 15. okt. 2021; 16.45]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://legendsrevealed.com/entertainment/wp-content/uploads/2009/05/polka.jpg>